

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ – YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
KULTTUURIALA

BÄNDIKARUSELLI

Bändi-instrumenttien valmentavan opetuksen oppivihko

TEKIJÄ: Anna Elina Lehikoinen

Koulutusala Kulttuuriala			
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Taidepedagogiikan koulutusohjelma			
Työn tekijä Anna Elina Lehikoinen			
Työn nimi BÄNDIKARUSELLI - Bändi-instrumenttien valmentavan opetuksen oppivihko			
Päiväys	19.3.2019	Sivumäärä/Liitteet	26/5
Ohjaaja Paula Salosaari			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Kuopion konservatorio			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyönäni olen kehittänyt ja valmistanut oppimateriaalin rytmimusiikin valmentavaa opetusta varten. Olen kehittänyt vuodesta 2014 lähtien Kuopion konservatoriolla bändisoitinten valmentavaa opetusta, ja opetusmuodoksi on vakiintunut lukuvuoden mittainen <i>Bändikaruselli</i>, jonka aikana 1.- ja 2.-luokkalaiset tutustuvat sähkökitaraan, sähköbassoon, kosketinsoittimiin (piano) ja rumpuihin. "Bändikaruselli"-materiaali sisältää neljä bändikappaletta, instrumenttikohtaisia harjoituksia neljälle soittimelle sekä improvisaation ja rytmipopin apuna käytettävät rytmikortit. Materiaali on kokonaisuudessaan itse säveltämäni lukuunottamatta yhtä pianoharjoitusta.</p> <p>Tässä opinnäytetyön raportissa kerron bändikarusellikonseptista ja sen taustasta, oppimateriaalin synnystä ja pedagogisista lähtökohdista sekä esittelen oppimateriaalin. Raportti toimii samalla "opettajan oppaana" antaen vinkkejä oppimateriaalin käyttöön. Materiaalin kantavana pedagogisena ajatuksena on "bändisoitto edellä", eli kappaleet on sävelletty siten, että oppilaat pääsevät heti soittamaan niitä, eikä aiempaa soittokokemusta tarvita. Pianolla soitetaan oikealla kädellä asemassa. Melodiat rakentuvat enintään viidestä sävelestä, ja soittaa voi sorminumeroiden avulla – nuotinlukutaitoa ei tarvita. Kitaralla soitetaan tabulatuurinumeroiden avulla ja bassolla käytetään enimmäkseen vapaita kieliä. Rumpukompeja lähdetään rakentamaan palanen kerrallaan, ja kappaleet on mahdollista soittaa oman taitotason mukaan.</p>			
<p>Avainsanat</p> <p>Musiikki, bändi, bändisoitto, bändisoittimet, sähkökitara, sähköbasso, piano, kosketinsoittimet, rummut, musiikin valmentava opetus, musiikkileikkikoulu, improvisointi</p>			

Field of Study Culture			
Degree Programme Master's Degree Programme in Art Pedagogy			
Author(s) Anna Elina Lehtikoinen			
Title of Thesis Band Carousel – learning material for preparatory studies in band instruments			
Date	19.3.2019	Pages/Appendices	26/5
Supervisor(s) Paula Salosaari			
Client Organisation /Partners Kuopio Conservatory			
<p>Abstract</p> <p>This thesis tells about developing and preparing a learning material for preparatory studies in pop/rock music. For the last five years the author has been developing the "Band Carousel" concept – an introductory course in band instruments for 7-8-year-olds in Kuopio Conservatory. For one school year the children study the basics of electric guitar, electric bass, piano and drums during instrument and band lessons. The Band Carousel learning material consists of four songs, instrumental exercises and "rhythm cards" used for improvisation and rhythm training. Apart from one piano exercise, all the material is composed by the author.</p> <p>This thesis report introduces the Band Carousel concept, its history and pedagogical views and goes through the learning material and its development. This report can also be used as a teacher's guide, as it gives tips for practical use of the material. The main pedagogical thought is to get the students to play the music as soon as possible. The music is composed and arranged bearing in mind that no earlier experience of playing the instruments is needed. With piano, only the right hand is used, and the melodies are composed so that they can be played in one hand position. It is possible to read and play the piano parts with fingering numbers – the children do not need to know how to read musical notation at this point. The guitar parts use tablature numbers as notation, and the bass is played mostly by using open strings. Drum lessons start with a very simple beat which can be developed little by little as the student improves his/her skills. All the compositions and instrument parts can easily be customized to match the current skills of the future rock stars.</p>			
<p>Keywords</p> <p>Pop/rock music, band, music teaching, electric guitar, electric bass, piano, keyboards, drums, preparatory studies in music, music playschool, early-age music, improvisation</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
1.1	Musiikin valmentava opetus.....	5
1.2	Bändikaruselli.....	6
1.3	Oppimateriaalin valmistamisen prosessi.....	7
2	OPPIMATERIAALIN LÄHTÖKOHDAT	8
3	OPPIMATERIAALI	9
3.1	Esipuhe.....	10
3.2	Rytmikortit ja niillä tehtävät harjoitteet.....	10
3.2.1	Oman rytmin keksiminen, lukeminen ja soittaminen	11
3.2.2	Rytmin säveltäminen / rytmillä improvisointi	11
3.2.3	Rytmin imitointi ja soittaminen yhdessä	11
3.3	Instrumenttikohtainen materiaali	11
3.3.1	Piano	11
3.3.2	Basso.....	12
3.3.3	Kitara.....	13
3.3.4	Rummut.....	13
3.4	Kappaleet.....	15
3.4.1	Mun Eka Blues	15
3.4.2	Karuselli-rock.....	15
3.4.3	Piraattijengi	16
3.4.4	Uu-waa-lal-laa	17
4	POHDINTA	18
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	20
	LIITE 1: BÄNDIKARUSELLIN VUOSISUUNNITELMA.....	21
	LIITE 2: MUN EKA BLUES (PARTITUURI).....	22
	LIITE 3: KARUSELLI-ROCK (PARTITUURI)	23
	LIITE 4: PIRAATTIJENGI (PARTITUURI)	25
	LIITE 5: UU-WAA-LAL-LAA (PARTITUURI)	26

1 JOHDANTO

Opinnäytetyönäni olen kehittänyt ja valmistanut oppimateriaalin rytmimusiikin valmentavaa opetusta varten. Olen kehittänyt vuodesta 2014 lähtien Kuopion konservatoriolla bändisoitinten valmentavaa opetusta, ja opetusmuodoksi on vakiintunut lukuvuoden mittainen *Bändikaruselli*, jonka aikana 1.- ja 2.-luokkalaiset tutustuvat sähkökitaraan, sähköbassoon, kosketinsoittimiin ja rumpuihin. Musiikin valmistavaa opetusta järjestetään useissa musiikkioppilaitoksissa (Haapasalo-Halme 2011), mutta koska en ole törmännyt täysin vastaavaan opetusmalliin muissa oppilaitoksissa, ei vastaani ole tullut myöskään täysin soveltuvaa oppimateriaalia. Siksi päädyin itse kokoamaan oppivihkoseksi vuosien varrella kertyneen materiaalin parhaiten toimivat bändikappaleet ja harjoitukset, joita olen vielä uudistanut tarpeen mukaan. Oppimateriaali kattaa bändikarusellin koko lukuvuoden oppitunnit. Oppimateriaalia voi tiedustella minulta: anna.elina.lehikoinen@gmail.com.

Olen omalta taustaltani rytmimusiikin pianonsoitonopettaja, mutta olen jo AMK-opintovaiheessa erikoistunut varhaisiän musiikkikasvatukseen sekä bändi-instrumenttien opetukseen. Työssäni Kuopion konservatoriolla olen päässyt mukaan myös useisiin erityisopetuksen pilottihankkeisiin, jotka ovat vahvasti muokanneet omaa pedagogista lähestymistapaani musiikin opetukseen. Musiikin valmentavasta opetuksesta kiinnostuin 2010-luvun alussa, kun konservatorion hakijamäärissä näkyi lasku aiempiin vuosiin verrattuna (Kuopion konservatorion hakijamäärät 2019-02-18 – 2019-02-20). Alle kouluikäisille suunnatun musiikkileikkikoulun suosio pysyi entisenlaisena, mutta perusopetuksen hakijamäärät putosivat. Epäilen, että yhtenä syynä on ollut ”kuoppa” musiikkileikkikoulun ja perusopetuksen ikärajojen välillä. Rytmimusiikin puolella alaikäraja perusopetuksen haussa oli tuolloin 9 vuotta (nykyään ikäraja on 8 v.), jolloin 1.-2.-luokkalaiset innokkaat muusikonat jäivät vaille rytmimusiikin harrastusmahdollisuutta. Tällöin muut harrastukset saattoivat viedä mennessään, eikä hakeminen perusopetukseen kiinnostanut enää 9-vuotiaana.

Halusin lähteä kehittämään ”siltaa” musiikkileikkikoulusta perusopetukseen, ja bändikaruselli-konsepti syntyi vastauksena tähän tarpeeseen. Samaan aikaan Kuopion konservatoriolla aloittivat toimintansa myös jousisoitin- ja kihara (kitara-haitari-huilu-kantele) -karusellit, jotka ovat bändikarusellin tavoin vakiinnuttaneet asemansa opetustarjonnassa ja vaikuttaneet positiivisesti perusopetuksen hakijamääriin.

1.1 Musiikin valmentava opetus

Kuopion konservatoriossa musiikkia voi opiskella kolmella tasolla: musiikkileikkikoulussa, musiikin perusopetuksessa sekä ammatillisella II asteella. Valmentava opetus sijoittuu musiikkileikkikoulun ja perusopetuksen välille, mutta on hallinnollisesti musiikkileikkikoulun alaista toimintaa, ja siihen valitaan oppilaat ilmoittautumisjärjestyksessä ilman pääsykokeita. Valmentavan opetuksen tarkoituksena on antaa valmiuksia taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän mukaisesti opintoihin ja soittimen valintaan sekä opettaa musiikin perusteita ja instrumentinhallinnan alkeita. Valmentava opetus toteutetaan pääasiassa pari- ja pienryhmätunteina tai lyhyinä henkilökohtaisina soittohetkinä.

1.2 Bändikaruselli

Bändikaruselli on valmentavan opetuksen muoto, jossa tutustutaan neljään bändi-instrumenttiin: sähkökitaraan, sähköbassoon, kosketinsoittimiin (piano) ja rumpuihin. Valmentavan opetuksen resurssi Kuopion konservatoriossa on 15 min/viikko/oppilas. Useiden erilaisten kokeilujen jälkeen olen päättänyt jakamaan tuon ajan ensin kahden hengen soittotunneiksi (30 min on useimmille 7-8-vuotiaille oikein sopiva tunnin pituus), ja soittotuntiperiodin jälkeen neljän hengen bänditunneiksi. Pidän aluksi bänditunnit 60 minuutin mittaisina, mutta se tuntui useimpien ryhmien kanssa liian pitkältä ajalta meluisien instrumenttien kanssa suljetussa tilassa. 45 minuutin ajan oppilaat jaksavat juuri keskittyä, mutta aikaa on kuitenkin hyvin alkuvalmisteluille, soittamiselle ja yhteiselle lopetteluille.

Lukuvuoden kestävän bändikarusellin 30 oppituntia jakaantuvat seuraavasti:

- 5 x 30 min soittotunnit kussakin soittimessa (piano, kitara, basso, rummut; yht. 20 soittotuntia, soittotunneilla ollaan pareittain)
- 9 x 45 min bänditunnit (4 hengen ryhmissä)
- kaikkien bändikarusellilaisten yhteinen loppukonsertti

Lukuvuosi aloitetaan soittotunneilla, joilla soitetaan sekä instrumenttikohtaisia harjoituksia että bändikappaleita. Tarkoitus on, että soittotuntijakson jälkeen neljän kappaleen bändiohjelmisto on jo kertaalleen harjoiteltu, ja että kaikilla oppilailla on jonkinlainen valmius soittaa kaikkia bändissä soitettavia kappaleita kaikilla instrumenteilla. Tällöin bänditunnit voidaan käyttää ryhmätyöskentelyyn, eikä opettajan tarvitse käyttää kaikkea aikaa oppilaiden henkilökohtaiseen ohjaamiseen.

Minulla on ollut vuosittain kaksi bändikaruselliryhmää, joissa on yhteensä kahdeksan oppilasta. Olen aluksi jakanut oppilaat neljään soittotuntipariin, ja oppilaat käyvät parin kanssa piano-, kitara-, basso- ja rumputunneilla. Olen suunnitellut bändikaruselli-konseptin siten, että opintokokonaisuuden voi opettaa yhden ihmisen voimin, ja että soittotuntijaksolle riittää lainasoittimiksi kaksi pientä sähkökitaraa ja –bassoa, jotka kiertävät oppilailla. Kuopion konservatoriolla käytetään 1/2-kokoisia Fenderin ja Ibanezin kitaroita ja bassoja. Soittotunnit jakaantuvat neljään viiden viikon sykliin, joiden välillä ”karuselli pyörii” ja soittimet vaihtuvat parilta toiselle. Syksyn aikana olen pitänyt 3 soittotuntisykliä, ja viimeinen sykli sekä bändiharjoitusjakso ovat ajoittuneet kevätlukukauden puolelle. Liitteessä 1 on esimerkki yhden vuoden bändikarusellin tuntisuunnitelmista (oppilaiden nimet on muutettu ja osa ohjelmistosta uudistettu). Soittotunnit olen pitänyt tiistaisin seuraavasti:

Klo 17-17.30	pari 1A
Klo 17.30-18	pari 1B
Klo 18.15-18.45	pari 2A
Klo 18.45-19.15	pari 2B

Keväällä olen yhdistänyt soittotuntiparit kahdeksi neljän hengen bändeiksi, ja bändit ovat harjoitelleet tiistaisin seuraavasti:

Klo 17-17.45	bändi 1 (parit 1A ja 1B)
Klo 18-18.45	bändi 2 (parit 2A ja 2B)

Kevätlukukausi on päättynyt loppukonserttiin, johon on kutsuttu myös vanhempia ja muita perheenjäseniä yleisöksi. Loppukonsertissa kumpikin bändi on soittanut 2-3 kappaletta bändikaruselliohjelmistosta oppilaiden valinnan mukaan.

Bändikarusellin päämäärinä ovat bändisoittimiin tutustuminen, ryhmätyö- ja sosiaalisten taitojen opettelu, hyvän musiikkisuhteen luominen ja ylläpito, pitkäjänteisen työskentelyn ja keskittymiskyvyn harjaannuttaminen, musiikin perusteiden ja soitinten perustekniikan oppiminen sekä musiikkiharrastukseen valmentaminen. Nämä päämäärät ovat olleet ohjaamassa oppimateriaalin valmistamista.

1.3 Oppimateriaalin valmistamisen prosessi

Aloittaessani bändikarusellin pilottiryhmien kanssa syksyllä 2014 minulla ei ollut valmista opetusmateriaalia, jonka mukaan olisin edennyt. Meillä ei ollut soittotuntipareja, vaan aloitimme suoraan harjoittelun bändiryhmissä. Olin suunnitellut lukuvuodelle alustavan rungon ja valmiita harjoituksia, mutta nopeasti kävi selväksi, että harjoitukset olivat liian vaativia, eikä minulla riittänyt käsiä ohjata jokaista oppilasta henkilökohtaisesti. Lisäksi opetusryhmiini sattui useita erityisoppijoita, joten alkumetrit olivat monin tavoin haasteellisia. Lähdin kehittämään bändikaruselliin monitasoista opetusmateriaalia, jota olisi mahdollisuus muokata helposti oppilaiden taito- ja oppimistason mukaan. Lähtökohta oli, että soittamaan pitää päästä mahdollisimman nopeasti riippumatta oppilaan motorisista, kognitiivisista tai sosiaalisista taidoista.

Bändikarusellin oppimateriaalia kertyi vähitellen vuosien varrella. Valmistin siitä kesällä 2016 ensimmäisen kootun version siten, että lukuvuonna 2016-17 käytössä oli kokonainen "bändikarusellivihko", jonka monistin ja jaoin oppilaille heti vuoden alussa. Vihko sisälsi muutamia instrumenttikohdattaisia harjoituksia sekä joka soittimelle stemmat neljään bändikappaleeseen. Näistä bändikappaleista kaksi (*Mun eka blues* ja *Karuselli-rock*) ovat mukana myös opinnäytetyönä työstämässäni oppivihkosessa, tosin uudistettuina versioina. Lukuvuonna 2017-2018 sävelsin *Kvinttikoiran pianokirja* -oppimateriaalista (Talonen-Elkoma, Elkoma ja Orpana, 2015) innostuneena *Piraattijengi* -nimisen kappaleen, ja keväällä 2019 vielä oppivihkon neljännen kappaleen "*Uu-waa-lal-laa*", johon halusin kitaralla sointuja riffittelyn sijaan. Bändikarusellissa käytetty musiikkimateriaali on ollut pääosin itse säveltämäni, lukuunottamatta Robinin *Frontside Ollie* -kappaletta ja joitakin tuttuja lastenmelodioita, joita olen käyttänyt instrumenttiharjoituksina. Olen kokenut, että itse sävellettyä materiaalia on helpointa muokata juuri tietylle oppilasryhmälle sopivaksi.

2 OPPIMATERIAALIN LÄHTÖKOHDAT

Bändikarusellin oppimateriaali on suunnattu 7-8-vuotiaille lapsille (nuorimmat saattavat olla vielä kuusivuotiaita aloittaessaan), joilla ei välttämättä ole musiikillista taustaa. Kaikki eivät myöskään välttämättä osaa vielä sujuvasti lukea tai kirjoittaa, minkä olen huomionut materiaalia kehittäessäni. Oletuksena on kuitenkin, että kaikki osaavat numerot yhdestä viiteen. Oppivihkossa hyödynnetään suomen kieltä sanoituksissa, joita käytän kappaleen melodioiden ja rytmien opetteluun apuna. Sanoitukset sisältävät paljon toistoa, ja lapset oppivat ne nopeasti ulkoa, joten sujuva lukutaito ei ole välttämättömyys kappaleiden oppimiselle. Olen pyrkinyt minimoimaan tekstin määrän oppimateriaalissa – opettajan tehtävänä on sanallistaa harjoitukset, ja nuotti- ja muu materiaali toimii oppilaalle vain muistutuksena siitä, mitä tunnilla on tehty.

Bändikaruselliryhmiä opettaessani olen huomannut, että lasten motoriset taidot vaihtelevat paljon. Toisille pelkkä soittoasennon ylläpitäminen tuottaa ongelmia, kun taas toiset soittavat sujuvasti kitaralla kahden ja kolmen sormen sointuotteita parin viikon harjoittelulla. Bändikarusellimateriaalissa huomioidaan myös motorisesti heikommat oppilaat – esimerkiksi bassostemmat ovat suurimmaksi osaksi vapailla kielillä soitettuja, ja kaikki kappaleet voi soittaa tarvittaessa pelkkiä vapaita kieliä hyödyntäen. Kitaralla voidaan tarvittaessa soittaa samaa stemmaa basson kanssa, mutta toisaalta nopeammin oppivat voivat harjoitella bassolla haastavampia kitaran stemmoja.

Bändikarusellin oppimateriaalilla pyrin toteuttamaan kappaleen 1.2 lopussa mainitsemiani opintokokouksisuuden päämääriä. Niistä itselleni tärkeimpiä ovat hyvän musiikkisuhteen luominen, ryhmätö- taitojen kartuttaminen yhdessä tekemisen kautta sekä musiikkiharrastukseen valmentaminen. Olen pyrkinyt säveltämään oppimateriaalin kappaleet niin, että ne teknisestä helppoudestaan huolimatta kuulostaisivat ehyiltä ja korvaan tarttuvilta. Tällöin niiden soittaminen on mieluista, ja lapsille syntyy sisäinen motivaatio harjoitteluun. Lukuvuoden päämääränä oleva bändikonsertti kannustaa yhdessä treenaamiseen. ”Bändihenkeä” vahvistetaan myös esim. bändin nimen keksimisellä ja keikkatilannetta simuloivilla harjoituksilla, joissa harjoitellaan esiintymään yhdessä kuvitteelliselle yleisölle. Bändikarusellitunnit ovat oikeita soitto- ja bänditunteja, joilla soitetaan harjoitteita ja kappaleita, ja joihin liittyy myös kotona harjoittelu. Kotiharjoitteluun totuttamisen koen tärkeänä osana musiikkiharrastukseen valmentamista, ja siihen pyrinkin luomaan rutiinia pienten läksytehtävien kautta.

Tässä oppimateriaalissa olen pyrkinyt huomioimaan jokaisen instrumentin ominaispiirteitä ja roolia bändisoitossa, mutta toisaalta mahdollisimman vähillä kompromisseilla luomaan materiaalia, joka on helposti kenen tahansa soitettavissa maltillisella harjoittelumäärällä. Soittimittain minulla on ollut selkeät tekniset rajat, joiden sisäpuolella olen työskennellyt sävellys- ja sovitusyössä:

- Pianolla soitetaan ”asemassa”, eli käsi asetetaan tiettyyn kohtaan koskettimistoa (perus- asema: oikean käden peukalo c¹:lle), ja sitä ei siirretä kappaleen aikana. Tällöin on mahdollista soittaa sorminumeroiden avulla, eikä nuottien lukemista tarvitse vielä osata. Nuotit kul-

kevat kuitenkin koko ajan rinnalla, jolloin lapselle jää tuntuma nuottikuvasta (esim. alhaalta ylös = matalalta korkeammalle)

- Bassolla soitetään pääasiassa vapaita kieliä, ja kaikki bassostemmat ovat siirrettävissä myös kitaralle tarvittaessa. Toisaalta basisti voi halutessaan soittaa myös kitarastemmoja.
- Kitaralla soitetään tabulatuuri numeroiden avulla yhdellä kielellä kerrallaan, ja sointuja soitetessa käytetään vain kolmea ohuinta kieltä, ja lisäksi olen valikoinut soinnut niin että niissä tarvitsee käyttää korkeintaan kahta otelautakäden sormeaa – tarvittaessa pärjää yhdelläkin. Tabulatuurit olen valinnut tukemaan mahdollista itsenäistä jatkoharjoittelua esim. Internetistä löytyvien kitarasivustojen avulla.
- Rumpukompit perustuvat bassorummun ja virvelin vuorotteluun, ja niitä harjoitellaan ja rakennetaan asteittain. Kaikki kappaleet voi tarvittaessa soittaa pelkällä bassorummulla / lattiatomilla ja virvelillä. Komppien kotiharjoittelua tuetaan harjoittelemalla komppeja välillä ilman rumpuja.

Olen bändikappaleiden lisäksi säveltänyt tai sovittanut jokaiselle instrumentille 1-2 omaa harjoitusta, jotka soitetään aina soittotunnin aluksi. Instrumentin hallinnan tuen lisäksi nämä harjoitukset jäsentävät soittotunteja, ja tuovat toistollaan tuttuutta tilanteeseen. Saman pienen harjoituksen toistaminen usean viikon ajan saa lapset myös huomaamaan harjoittelun vaikutuksen ja luo onnistumisen elämyksiä.

Koska tämä opetusmateriaali on rakennettu tukemaan olemassa olevaa bändikarusellijaksoa, on yhtenä olennaisena vaikuttajana ollut käytettävissä oleva opetusresurssi. Useamman vuoden opetuskokemuksen perusteella olen päätenyt siihen, että neljä pientä bändikappaletta on hyvä määrä materiaalia tähän kokonaisuuteen. Kaikkien bändien kanssa ei aina ehditä soittaa kaikkia kappaleita keikkakuntoon, mutta toisaalta materiaalia pitää olla takataskussa, kun kohdalle sattuu ryhmä nohevia oppilaita.

Bändikarusellikonseptissa jokaista soitinta soitetään vain viiden 30-minuuttisen soittotunnin verran, ja lisäksi soittotunnilla on kaksi lasta yhtä aikaa opetettavana, joten harjoitusten ja kappaleiden on oltava nopeasti omaksuttavia. Lasten keskittymiskyky ja kyky pitkäjänteiseen työskentelyyn vaihtelevat varsin paljon, ja olen pyrkinyt pitämään kappaleet maltillisen mittaisina, jotta ne saataisiin soitettua alusta loppuun asti. Koko bändikarusellimateriaalin kantavana pedagogisena ajatuksena on se, että lapset pääsevät heti soittamaan, ja alusta asti soitetään kokonaisia kappaleita, eikä vain irrallisia harjoituksia. "Bändisoitto edellä" voisi olla tämän oppimateriaalin tunnuslause.

3 OPPIMATERIAALI

Bändikarusellin oppivihko on tarkoitettu oppilaalle jaettavaksi materiaaliksi, jossa ei ole erillistä "opettajan opasta". Tässä kappaleessa kerron oppimateriaalin sisällöstä ja annan käytännön vinkkejä sen käyttöön.

Bändikarusellin oppimateriaali koostuu rytmien opetteluun ja improvisoinnin apuna käytettävistä rytmikorteista, jokaisen instrumenttiosion alussa olevasta tieto- ja harjoitussivusta sekä neljästä bändikappaleesta, joihin jokaiselle soittimelle on oma stemmasivunsa. Kappaleet on jaettu instrumenteittain (piano-basso-kitara-rummut), ja ne löytyvät jokaisen soittimen osiosta samassa järjestyksessä. Instrumenttiosiot voi opiskella missä tahansa järjestyksessä, mutta basso-osion harjoittelu ennen kitaraosiota voi helpottaa kitarakappaleiden hahmottamista. Kansilehdelle oppilas saa kirjoittaa oman nimensä, ja siitä löytyvät opettajan yhteystiedot.

3.1 Esipuhe

Oppivihkon alkuun olen kirjoittanut vanhemmille lyhyen esipuheen, jossa kerron bändikarusellin toteutuksesta ja päämääristä. Lisäksi olen halunnut korostaa vanhempien roolia kotiharjoitteluun valmistamisessa ja harjoittelurutiinin synnyttämisessä. Halusin antaa selkeät raamit kotiharjoittelun aloittamiselle, ja päädyin ohjeistamaan niin, että läksyjä olisi hyvä harjoitella aluksi esimerkiksi kaksi kertaa viikossa 10-15 minuuttia kerrallaan. Maltillinen harjoittelu-aika ei tee harjoittelusta pakkopulaa, ja jos oppilas harjoittelee soittotunnin lisäksi kaksi kertaa viikossa, muodostuu harjoitteluun rutiini.

Lapsen vanhempi tai muu lähiomainen voi olla mukana soittotunnilla, mikäli se ei häiritse lapsen keskittymistä. Tämän halusin kirjoittaa auki esipuheeseen, jotta minulla olisi teksti, johon vedota tilanteissa, jossa minun on pyydettävä vanhempaa odottamaan käytävällä. Joskus lapsen on vaikea vastaanottaa ohjeita opettajalta, jos oma vanhempi on samassa tilassa, ja joskus vanhemman on vaikea antaa lapsen ja opettajan kommunikoida rauhassa keskenään. Tällöin on lapsen on parempi olla soittotunnilla ilman vanhempaa. Toisille vanhemman läsnäololla ei ole suurta merkitystä, ja joillakin on turvallisempi olo tulla tunnille jos vanhempi on mukana, ja tällöin vanhempi on ilman muuta tervetullut. Vanhemman läsnäolo tunnilla tukee myös kotiharjoittelua.

Lopuksi mainitsen esipuheessa myös korvatulppien tai kuulosuojainten käytöstä rumpu- ja bänditunneilla. Bändikarusellin periaatteena on, että aina kun soitetaan rumpuja, opetellaan suojaamaan kuuloa.

3.2 Rytmikortit ja niillä tehtävät harjoitteet

Bändikarusellivihkon oppisisältö alkaa rytmikorttisivulla. Sivun on jaettu neljään korttiin, jotka leikataan irti. Kaikkien korttien toiselle puolelle piirretään neljäsosanuotti. Kahteen korttiin piirretään kääntöpuolelle kahdeksasosanuottipari ja kahteen korttiin neljäsosatauko (Z). Olen antanut oppilaiden piirtää nuotit itse, koska koen, että se tukee oppimista ja hahmottamista. Kortteja järjestelemällä ja kääntelemällä saadaan aikaan erilaisia 4/4-tahdin mittaisia rytmien alajakkoja. Rytmikortteja käytetään sekä soitto- että bänditunneilla rytmien opetteluun ja improvisaation apuvälineinä esimerkiksi seuraavanlaisissa harjoitteissa:

3.2.1 Oman rytmin keksiminen, lukeminen ja soittaminen

Oppilas järjestää rytmikortit oman mielensä mukaan ja lukee rytmin ääneen. Yleensä käytämme "taa"- ja "titi"-tavuja, koska ne ovat koulumaailmasta tuttuja. Tauon voi lukea "shh", jos sen keston hahmottaminen tuntuu muuten hankalalta). Rytminluvun jälkeen oppilas soittaa rytmin instrumentillaan (yhdellä sävelellä / rummulla).

3.2.2 Rytmin säveltäminen / rytmillä improvisointi

Oppilas järjestää rytmikortit ja soittaa niiden avulla oman melodian käyttäen esimerkiksi pianon mustia koskettimia, kielisoittimien vapaita kieliä tai opettajan ehdottamia säveliä. Rummulla voidaan vuorotella esim. bassorummulla ja virvelillä. Rytmia voidaan toistaa esim. 2 tai 4 kertaa peräkkäin, jolloin melodiasta saa monimuotoisemman.

3.2.3 Rytmin imitointi ja soittaminen yhdessä

Jokainen bändiryhmän oppilas saa vuorollaan järjestää rytmikortit oman mielensä mukaan ja lukee rytmin ääneen. Sen jälkeen muut oppilaat järjestävät omat korttinsa kuulemansa rytmin mukaisesti. Tämän jälkeen rytmin keksinyt oppilas päättää sävelen (esim. basson vapaista kielistä), ja rytmi soitetään yhdessä tällä sävelellä esim. neljä kertaa peräkkäin.

Joskus lapsilla saattaa kestää korttien järjestelemisessä yllättävän pitkä aika. Jos oppituntia on tarve jouduttaa, voi harjoituksen toteuttaa siten, että seuraava oppilas muuttaa edellisen keksimää rytmiä vain kääntämällä yhden kortin ympäri.

3.3 Instrumenttikohtainen materiaali

Oppivihko on jaettu instrumenteittain, ja jokaisen instrumenttiosion alussa on yksi instrumenttikohdainen tieto- ja harjoitussivu. Harjoitukset johdattavat bändikappaleissa käytettävään soittotekniikkaan ja toimivat lämmittelynä soittotuntien alussa. Harjoituksiin ei ole kirjoitettu juurikaan tekstillistä ohjeistusta, vaan tarkoitus on, että opettaja neuvoo harjoitukset tunnilla jokaiselle oppilaalle henkilökohtaisesti. Samalla varmistetaan oikea soittoasento ja tuntuma soittimeen, ja lapsi saa oman tekemisen kautta kehollisen kokemuksen harjoituksesta. Instrumenttiharjoitteiden kautta lähdetään toteuttamaan bändikarusellin pedagogista lähtökohtaa: "soittaminen edellä". Lapsen ei tarvitse juurikaan ymmärtää soittimen toimintaa tai taustateoriaa, vaan hän pääsee heti soittamaan musiikkia.

3.3.1 Piano

Pianon harjoitussivulla opetellaan sorminumerot, joihin tämän oppivihkon piano-osuudet perustuvat. Koska viiden viikon pianotuntijakso on hyvin lyhyt, en ole painottanut nuottien opettelua, vaan kaikkien pianonuottien yläpuolella on sorminumerot, joiden perusteella pianostemmat on mahdollista soittaa. Samalla oppilas saa kuitenkin visuaalisen kuvan siitä, miltä pianonuotit näyttävät.

Pianosivulla on kuva koskettimistosta, ja siinä esitetään oikean käden "peukalon paikka", joka näissä kappaleissa on pianon keski-c (c¹). Peukalon paikan opettanut lapsille niin, että se löytyy "mustien kaksosten", eli cis- ja dis-koskettimien vierestä. Tämän jälkeen muut sormet asetellaan vierekkäin kukin omalle koskettimelleen, ja näin soittoasema on valmis. Soittoaseman löytäminen onkin yksi ensimmäisen tunnin läksyistä.

Pianon harjoituskappaleena soitamme *Satu meni saunaan*, jossa harjoitellaan soittamaan jokaisella sormella vuorotellen. Melodian tuttuus tukee oppimista, ja vierekkäisten sävelten vuorottelu on helppo hahmottaa, vaikka aiempaa musiikillista taustaa ei olisikaan. Sanat tukevat rytmin oppimista, ja laulamme kappaleen yhdessä lasten kanssa läpi ennen soittamista. Yleensä laulan itse mukana, kun lapset soittavat melodiaa. Saatan myös välillä säestää pianon alaoktaaveista.

Satu meni saunaan –kappaletta kehittelemme joka tunnilla hieman eteenpäin: ensimmäisellä tunnilla soitamme oikealla kädellä (ja tämä tulee kotiläksyksi). Toisella tunnilla kokeilemme samaa vasemmalla kädellä. Kolmannella tunnilla soitamme melodia yhtä aikaa oikealla ja vasemmalla kädellä peilikuvana siten, että molempien käsien peukalot asetetaan samalle c-koskettimelle. Viimeisenä läksynä on soittaa melodia molemmilla käsillä unisonossa. Tämä harjoitus on osalle lapsista liian haastava, ja tällöin sitä voi jakaa esim. niin, että ensin vasen käsi soittaa ylös menevät melodiat ("*Satu meni saunaan...*") ja oikea käsi alas tulevat ("*...pisti laukun naulaan*"), tai voidaan myös pysytellä peilikuvaharjoituksessa. On tärkeää, että opettaja aistii koko ajan, ettei aseta oppilaalle liian haastavia harjoituksia, jotta oppilaan motivaatio pysyy yllä. Parisoittotunnit asettavat myös oman vaatimuksensa opettajan tuntosarvien herkkyydelle, jotta molemmat oppilaat saisivat tasapuolisesti onnistumisen elämyksiä – varsinkin, jos oppilaat ovat taidoiltaan kovin eri tasoisia.

Jos tunneilla on aikaa, *Satu meni saunaan* –melodiaa voidaan soveltaa myös surullisena (a- tai d-mollissa), itämaisena (vaihdetaan C-duurissa 2-sormi des-sävelelle) tai pentatonisena / "kiinalaisella" sävyllä (mustilla sävelillä alkaen fis-äänestä). Tämän harjoituksen olen lainannut suoraan Suomalainen Pianokoulu 1 -kirjasta (Lehtelä, Saari ja Sarmanto-Neuvonen, 1996).

3.3.2 Basso

Basson instrumenttisivulla esitellään sähköbasso ja sen osat. Oppilaan kotitehtävänä ensimmäisen tunnin jälkeen on tunnistaa bassosta kaula ja otelauta, kielet, nauhat, viritystapit, mikrofoni(t), säätimet sekä liitin, johon instrumenttikaapeli liitetään. Harjoittelemme tunnilla myös basson liittämistä vahvistimeen. Lapset eivät kuitenkaan saa itse laittaa vahvistinta päälle tunneilla ennen kuin opettaja on tarkistanut, ettei äänenvoimakkuus ole liian suurella. Vahvistimen säätimiin eivät lapset saa koskea, vaan opettaja säätää äänenvoimakkuuden sopivaksi. Vahinkojen välttämiseksi basson ja kitaran äänenvoimakkuus kannattaa säätää soittimesta täysille, ja avata vahvistinta vain sen verran kuin tarvitsee. Tällöin lapsi ei erehdyksessä säädä voimakkuutta liian suurelle omasta soittimestaan.

Bassosivulla on muistilista hyvästä soittoasennosta. Tämä on oppaana erityisesti kotiharjoittelua valvovalle vanhemmalle, ja pätee myös kitaralle:

- Sopiva istuinkorkeus ja hyvä ryhti: Bändikarusellissa harjoitellaan istualtaan. Lapsen tulisi istua siten, että ainakin bassoa ja kitaraa kannatteleva jalka olisi 90 asteen kulmassa, jotta basso ei lähde valumaan jalkaa pitkin. Myös oma hyvä ryhti helpottaa soittimen kannattelua.
- Basso ei makaa sylissä: Joillakin lapsilla basso valuu helposti syliin ”makaamaan”. Tällöin on kiinnitettävä huomiota juuri istuinkorkeuteen ja ryhtiin.
- Tukipeukalot: Näppäilykäden tukipeukalo basson mikrofonin päällä helpottaa etusormella näppäilyä. Otelautakäden tukipeukalon tulisi olla nauhojen suuntaisesti, eikä se saa kurkistella otelaudan takaa. Tällöin myös muut otelautakäden sormet asettuvat hyvin nauhojen suuntaisesti.

Bassosivulla on lisäksi harjoituskappale *E-A-D-G*, jonka tarkoituksena on opettaa lapselle basson vapaat kielet ja niiden sijoittuminen nuottiviivastolle. Kielet ja nuotit käydään ensin yksittäin läpi, ja sen jälkeen lähdetään soittamaan fraaseja kieli kerrallaan. Eläinaiheinen sanoitus auttaa muistamaan kielten nimet, koska erityisesti vierasperäiset kirjaimet saattavat olla 1.-luokkalaisille vielä vieraita syksyllä aloitettaessa. Sanat rytmittävät harjoitusta ja eläinten koko viittaa äänenkorkeuteen. Tätä harjoitusta soitatan yleensä kaikkien bassotuntien alussa alkulämmittelynä ja nuottien muisteluna.

3.3.3 Kitara

Kitaran harjoitussivulla opetetaan tabulatuurinluvun perusteet, hyvä plektraote ja ensimmäiset soinnut. Plektraa neuvon pitämään siten, että se asetetaan koukussa olevan etusormen päälle ja napataan kiinni peukalolla. Jos plektralla soitto on hienomotorisesti kovin hankalaa, kitaraa voi myös näppäillä etusormella basson tapaan.

Tabulatuurien lukua ja soittimen hallintaa harjoitellaan *Nurinkurin-Bätmän* –kappaleella, jossa on hämähäkkimiehen teeman inversio vapaalta kieleltä lähtien. Harjoituksen voi soittaa tunnin aluksi kaikilla kielillä, ja otelautakädessä voi käyttää joko kahta sormea tai liikuttaa yhtä sormea nauhojen 1 ja 2 välillä. Kitaralla voi soittaa aluksi myös vapaiden kielten näppäilyharjoituksia (esimerkiksi *E-A-D-G* –kappaletta, johon voi lisätä vaikkapa ”B niin kuin banaanikärpänen ja E niin kuin pikku pikku etana”). Tämä on hyödyllistä etenkin, jos oppilas ei ole käynyt bassotunneilla ennen kitaraoiota.

Kitaralla harjoitteleminen soittamaan myös sointuja. Soinnut soitetaan kolmella ohuimmalla kielellä, ja ne valmistavat *Uu-waa-lal-laa* –kappaleeseen. Soinnut olen harjoittanut yleensä niin, että 1. tunnilla soitetaan vain Em-sointua (oppilas voi säestää hitaalla rytmillä ja opettaja laulaa esim. ”*Autioma*”-kappaletta), 2. tunnilla harjoitellaan C ja G (näihin sopii yhden soinnun lauluksi esim. *Jaakko kulta* ja kahden soinnun lauluksi *Ukko Nooa* (|: C | G | G | C :|)) ja 3. tunnilla soitetaan vielä A-molli. Tällöin 4. tunnilla päästään soittamaan jo bändikappaletta.

3.3.4 Rummut

Rumpujen harjoitussivulla esitellään rumpusetti ja sen notaatio sekä hyvä kapulaote. Ensimmäisellä rumputunnilla käymme läpi rumpusetin osat, ja kyselen ne läpi myös jatkossa soittotunnin alussa.

Tästä voi tehdä myös pelin: lapsi yrittää soittaa mahdollisimman nopeasti sitä rumpua tai symbaalia, jonka opettaja mainitsee. Bändikarusellin rumpusetissä on bassorumpu, virveli, yksi etutomi ja lattia-tomi sekä hi-hatin lisäksi yksi symbaali (ride). Bändiluokkamme rumpusetistä puuttuu usein crash-pelti, ja lisäksi se on kovääninen pienessä tilassa, joten en ole kirjoittanut sille soitettavaa tähän materiaaliin. Toki crash-symbaalia voi halutessaan käyttää filleissä ja kappaleiden loppuiskuissa.

Notaatiota käyn lasten kanssa läpi tilanteen ja tarpeen mukaan. Lapset oppivat rumpujen soittoa yleensä hyvin kinesteettisesti, mutta toiset hyötyvät visualisesta kuvasta (esimerkiksi bassorummun ja virvelin vuorottelu voi olla helppo havaita notaation avulla). Notaatio ja aukikirjoitetut rumpukom-pit ovat tässä materiaalissa lähinnä opettajan ja vanhemman muistin tukena.

Rumpujen soittoasennon käymme läpi jokaisen lapsen kanssa joka tunnin alussa – tärkeää on istua hyvässä ryhdissä oikealla korkeudella, jalat pedaalien päällä. Hyvän kapulaotteen neuvon oppilaille niin, että kapula nostetaan pöydältä tai rummun päältä peukalon ja etusormen avulla, ja muut sor-met kiepautetaan sitten kevyesti kapulan ympärille. Monella lapsella etusormi meinaa eksyä kapulan päälle, jolloin se rajoittaa kapulan ponnahdusta kalvosta tai symbaalista. Jos näin käy, kapulaote korjataan ottamalla rumpukapula uudelleen hyvään otteeseen rummun päältä. Soitatan harjoitukset kuitenkin aina loppuun asti ennen kapulaotteen korjaamista. Lasta on myös tärkeää kehua, kun hän saa soitettua harjoitteen tai kappaleen kokonaan läpi hyvällä otteella.

Rummuille olen tehnyt instrumenttisivun lisäksi myös listan tässä oppivihkossa käytetyistä kompeista ja niitä valmistavista harjoituksista. Rumpukompit-sivuja voi käyttää opetuksen tukena, mutta pää-asiassa opetan kompit ilman nuotteja kehollista oppimista hyväksi käyttäen.

Ensimmäisenä rumpukomppina soittamme lasten kanssa yleensä ”boom-kah”-komppia, jossa basso-rumpu (=boom) vuorottelee virvelin ja lattiatomin (=kah) kanssa rytmissä ”boom-kah – boom-boom-kah”. Tämä komppi lasten on yleensä helppo omaksua rytmisesti, ja sitä on hauskaa soittaa yhdessä esimerkiksi niin, että opettaja komppaa funk-tyylistä komppia bassolla tai kosketinsoittimil-la. Kompin lisäksi opetan heti alkun pienen fillin (oppimateriaalissa ”*Mun eka filli*”), jonka oppilaat voivat soittaa sopivaan taitteeseen opettajan antaessa merkin. Lähes kaikki oppilaani ovat olleet mo-tivoituneita soittamaan ja harjoittelemaan tätä komppia ja filliä, ja sillä on saatu energinen startti bändikarusellin rumpuperiodille.

Peruskompeja lähdän opettamaan siten, että ensin harjoitellaan bassorummun ja virvelin vuorotte-lua (*Harjoitus 1*). Kun tämä onnistuu, lisätään molemmille iskuille mukaan hi-hat, ja kun komppi läh-tee rullaamaan, kokeillaan soittaa sama komppi ride-symbaalin kanssa. Tätä komppia kutsun tässä oppimateriaalissa nimellä *Peruskomppi 1*. Jos lapsella on motorisia tai rytmihallintaan liittyviä haas-teita, tällä kompilla voi hyvin soittaa kaikki 4/4-tahtilajin bändikappaleet. Jos tämä ensimmäinen pe-ruskomppi sujuu, siirretään hi-hat vuorottelemaan bassorummun ja virvelin kanssa (*Harjoitus 2*). Jos tämä alkaa sujua, lisätään hi-hat-iskut vielä yhtä aikaa bassorummun ja virvelin kanssa, ja näin saa-daan kokoon 1/8-peruskomppi (*Peruskomppi 2*). Tätä komppia harjoitellaan myös ride-peltiin. Jos

tämäkin komppi on jollekin oppilaalle helppo, voi siihen lisätä vielä *Uu-waa-lal-laa* –kappaleen rumpukompin mukaisen bassorummun iskun tahdin 2. iskun takapotkulle.

Komppilistassa on lisäksi helppo 6/8-komppi *Piraattijengi*-kappaleeseen. Olen huomannut, että tämän rytmiiän hahmottaminen on monille lapsille aluksi huomattavasti hankalampaa kuin neljään menevän kompin omaksuminen, mutta kappaleen mukana soittaminen ja laulaminen usein ”loksauttaa” kompin kohdalleen. Myös kolmeen tai kuuteen laskeminen tai muu kompin sanoittaminen (esim. hum-pap-paa) helpottaa kompin hahmottamista. Jos lapsella on vaikeuksia rytmien omaksumisessa tai rumpujensoiton motoriikassa, jätän tämän kompin usein käymättä, ja keskitymme rauhasa peruskompeihin.

3.4 Kappaleet

Bändikarusellia varten olen säveltänyt vuosien varrella kymmenkunta pientä bändikappaletta, joista neljä olen valinnut tähän oppikirjaan. Osan kappaleista olen sovittanut ja sanoittanut uusiksi. Tämän opinnäytetyön kappaleessa 2 olen eritellyt tarkemmin ne instrumenttikohtaiset ja pedagogiset raamit, joiden sisällä sävellykset ja sovitukset ovat syntyneet. Olen pyrkinyt säveltämään kappaleet niin, että jokaisen soittimen stemma on itsenäinen kokonaisuus, ja kappaleita on mielekästä harjoitella sekä yksin että bändin kanssa. Kappaleiden partituurit löytyvät liitteistä, ja instrumenttikohtaiset stemmasivut löytyvät oppikirjasta.

3.4.1 Mun Eka Blues

Mun eka blues (partituuri: liite 2) on 12 tahdin blues-kaavaan perustuva kappale, jossa piano ja kitara soittavat melodiaa unisonossa ja basso soittaa sointujen perusääniä. Sävellajiksi valitsin d-mollin, jotta bassolla on mahdollista säestää vapailla kielillä, pianolla voi käyttää perusasemaa, ja kitaralla on helppo tuplata melodia vapaalta d-kieleltä. Melodiakuvio ja sanoitus tukevat bluesille tunnusomaista AAB-fraasirakennetta. Sanoituksella tuen myös pianon sormituksia tahdeissa 9-10, joissa melodia on muista tahdeista poikkeava: sanat ”yksi-kaksi-kolme-neljä” myötäilevät sorminumeroita noissa tahdeissa. Tällöin melodiamuutos on helppo muistaa. Rummut soittavat peruskomppi 1:ä, mutta kappaleen voi soittaa myös pelkällä bassorummun ja virvelin vuorottelulla, tai toisaalta käyttää voi myös monimuotoisempaa peruskomppi 2:a rumpalin taitotasosta riippuen. Tärkeintä on kuitenkin, että komppi pysyy rytmisesti kasassa. Kappaleen voi esitystilanteessa kerrata alusta loppuun. Tämä on hyvä aloituskappale kaikille soittimille ensimmäisille soittotunneille ja myös ensimmäiselle bänditunnille.

3.4.2 Karuselli-rock

Karuselli-rock (partituuri: liite 3) on *Mun eka bluesin* tavoin 12 tahdin blues-kaavaan perustuva kappale, tosin riffimäisyys tekee siitä astetta rockimman. Kappaleen kitaralla soitettava melodia pohjautuu toistuvaan riffiin, joka soitetaan kaksi kertaa a-kieleltä, sitten kerran d-kieleltä ja taas a-kieleltä. Tahdeissa 9 ja 10 melodia eroaa riffistä, mutta tahdeissa 11 ja 12 palataan taas riffiin. Kitaristeille opetan riffin yleensä tabulatuurinumeroiden perusteella: ”nyt soitetaan numeroon 0-0-3-0-3-5-0”.

Kaikkien oppilaiden sormet eivät vielä kunnolla yllä soittamaan asemassa pienelläkään kitaralla, ja otelautakäden sormien hallinta on useimmille alussa hankalaa, joten vaihdoksen 3. nauhalta 5. nauhalle opetan yleensä etusormella liu'uttamalla. Sitä varten melodiassa on neljäsosanuotti, joka antaa liu'utukselle aikaa. Kappaleen lopussa saa rämpsäyttää kaikki vapaat kielet soimaan rokkarin elkein!

Basson stemma on rytmisesti sama kuin kitaran, mutta vapailla kielillä. Noheva basisti voi soittaa kappaleessa myös kitaristin stemmaa, ja toisaalta kitaristi voi tarvittaessa soittaa helpomman bassostemman. Tällöin opettajan on kuitenkin hyvä laulaa tai soittaa melodiaa mukana.

Tässä kappaleessa pianolla kompataan molemmilla käsillä. Koska käsien asema erilainen kuin muissa kappaleissa, suosittelisin käymään tämän kappaleen soittotunnilla viimeisenä. Tällöin perusasemasoitto on ehtinyt vakiintua, eikä tämä kappale sekoita sitä turhaan kesken kaiken. Pianolla soitetaan rumpujen kanssa *boom-kah*-komppia, ja käden asema on molemmilla käsillä a-b-c-d-e. Komppi kannattaa sanoittaa "boom-kah-boom-boom-kah", mikä helpottaa rytmin omaksumista. Mikäli komppi tuottaa liikaa haasteita, voi oppilas soittaa kappaleen esimerkiksi pelkillä oikealle kädelle kirjoitetuilla sävelillä (alemman sävelen voi soittaa vasemmalla ja ylemmän oikealla), ja rytminä voi olla kappaleen sanarytmi. Tahdeissa 9 ja 10 olevan melodian tuplauksen voi aluksi soittaa pelkällä oikealla kädellä.

Rummuilla voi soittaa koko kappaleen ajan *boom-kah*-komppia. Jos komppi pysyy hyvin kasassa, voi tahtiin 6 (sanojen "rummut soolon soittaa saa" jälkeen) soittaa fillin. Tahteihin 9 ja 10 olen kirjoittanut peruskomppi 2:een perustuvan vaihtoehdoisen kompmin, joka tukee muun bändin rytmiiikkaa. Tämä vaihtoehto kannattaa esitellä soittajalle vasta silloin, jos muu komppi rullaa hyvin. Vaihto *boom-kah*-kompista saattaa olla haastava kokemattomalle soittajalle.

3.4.3 Piraattijengi

Halusin säveltää bändikaruselliin kappaleen, jonka tahtilaji olisi jokin muu kuin 2/4 tai 4/4, ja niin syntyi 6/8-tahtilajissa oleva *Piraattijengi* (partituuri: liite 4). Kappaleen intro rakennetaan vähitellen niin, että rumpali soittaa ensin kaksi tahtia lattiatomirytmää, sitten basisti tulee mukaan, ja kahden tahdin päästä myös kitaristi. Intron rytmin olen aluksi sanoittanut "yy-kaa-koo-nee-tau-ko", sillä kolmeen jakautuva rytmiiikka on monelle lapselle aluksi haastava hahmottaa. *Piraattijengi* oli ensimmäinen bändikarusellikappale, johon kirjoitin varsinaiset sanat. Huomasin nopeasti, että kappaleen rytmi ja melodia on merkittävästi helpompi hahmottaa, oppia ja opettaa, jos siihen liittyy sanoitus ja tarina. Toiset lapset hyötyvät sanoittamisesta enemmän, mutta en usko, että siitä on kenellekään haittaa. Tästä innostuneena olen kirjoittanut sanat myös muihin bändikarusellikappaleisiin.

Piano ja kitara soittavat tässä kappaleessa melodiaa unisonossa. Melodia on alun perin rakennettu pianon perusasema mielessä pitäen – yritin luoda mahdollisimman kiinnostavan laulumelodian, jossa käytettäisiin korkeintaan viittä säveltä (c-d-e-f-g). Lopulta melodiasta tuli nelisävelinen. Olen yleensä laulanut kappaleen aluksi läpi lasten kanssa muutaman kerran, jotta melodia tarttuu korvaan ennen kuin sitä aletaan opetella.

Tässä kappaleessa oli alun perin oma kitarastemma, joka perustui drop-d-vireeseen. Stemma oli kuitenkin useimmille lapsille hankala hahmottaa, koska sen rytmikka ei ollut sama kuin melodian ja sanoituksen rytmii, ja lisäksi kitaran vireen vaihtaminen tuotti ongelmia kotiharjoittelussa. Siksi päädyin sovittamaan kitaralle saman melodian pianon kanssa. Näin soittimet myös tukevat toisiaan, jos molempiin sattuu epävarma soittaja.

Basson stemma perustuu jälleen vapaisiin kieliin, ja mukailee sanarytmii. Tämän kappaleen alkupe-
räinen bassostemma jatkoi intron rytmikkaa läpi kappaleen, mutta kuten kitarallakin, laulurytmi se-
koitti usein stemman. Päädyin pitämään bassostemman sävelet samoina, mutta muokkasin rytmin
vastaamaan laulurytmii. Tällöin basistin on helpompi pysyä rytmisissä.

Rummuilla soitetään tässä kappaleessa 6/8-peruskomppia. Kompin sanoittaminen on alussa hyödyllistä, mutta yleensä kappaleen lähtiessä käyntiin komppirytmikin asettuu luontevasti uomaansa. Jos bassorummun ja virvelin vuorottelu tuottaa hankaluuksia, voi virveli-iskun vaihtaa bassorummulle (eli BD(bassorumpu)-HH(hi-hat)-HH-BD-HH-HH).

3.4.4 Uu-waa-lal-laa

Uu-waa-lal-laa (partituuri: liite 5) syntyi, kun halusin säveltää bändikaruselliin vielä yhden sellaisen kappaleen, jossa kitaralla soitetään riffin tai melodian sijasta sointuja useammalla kielellä. Kappaleen lähtökohtana on helppo soinnutus, jossa ei tarvita kuin yhden sormen otteita. Pyörittelin pitkään G-, C- ja Em-sointuja, kunnes harmonia alkoi löytyä ja muotoutua. Päädyin lopulta kirjoittamaan kappaleeseen myös välisosan, jossa soinnut ovat Am ja D (dominanttitehon käyttö tuntui osan lopussa välttämättömältä). Am-soinnun voi tarvittaessa hyvin korvata C-duurilla (jolloin siitä tulee bassoäänien kanssa Am⁷), ja D-duurin kohdalle kirjoitin pelkkää kielten taputusta. Taputus toimi mielestäni myös hyvin sanojen ”yy-kaa-koo-nee” kanssa. Sointurytmiksi kirjoitin säkeistöosaan kolme iskua + tauko, jotta lapsi ehtisi vaihtamaan soinnun tahtien välillä. Jos vaihto menee kiireiseksi, voi soinnun soittaa vain tahdin ensimmäiselle iskulle, tai vaihtoehtoisesti ykköselle ja kakkosen takapotkulle. Jos lapsen on hyvin vaikea hallita otelautakättä, voi kappaleen soittaa myös käyttäen pelkkää vapaata Em-sointua, ja välisosassa soittaa vaikka vain ohuinta e-kieltä soinnun sijasta.

Sävellystyötä rajoittava tekijä oli myös melodia, jonka voisi soittaa pianolla perusasemassa. Fis-ääntä en halunnut ottaa sotkemaan pakkaa, koska kaikki muut kappaleet soitetään käyttäen valkoisia koskettimia. Lopulta melodia ja sanoitus muotoutuivat yhtä aikaa kitarasointujen kanssa. Pianolla soitetään tässä kappaleessa siis melodiaa, jonka rytmikan opettamisessa kannattaa käyttää sanoitusta tukena. Mikäli 3. tahdin viimeinen kahdeksasosanuotti (4. tahdin etuisku) on hankala saada sovitettua paikalleen, sen voi aivan hyvin soittaa 4. tahdin ykköselle.

Uu-waa-lal-laa on ainoa kappale, jossa bassolla soitetään muitakin kuin perusääniä. Monella 7-8-vuotiaalla on vielä sen verran voimattomat sormet, että basson kielten painaminen voi olla hankalaa. Silloin ohjeistan, että kieliä voi painaa etu- ja keskisormella yhtä aikaa. Oppilasta kannattaa myös

ohjeistaa painamaan kieltä mahdollisimman läheltä nauhaa, jotta se soi mahdollisimman puhtaasti. Tässä kappaleessa kieliä painetaan aina 3. nauhavälistä, joten otelautakäden voi pitää paikoillaan. Bassostemmaan olen nuotin lisäksi merkinnyt äänet kirjaimilla sekä numeroilla. Numeromerkinnässä käytän systeemiä, jonka olen kehittänyt erityisryhmien kanssa: Iso numero kertoo kielen (1=E, 2=A, 3=D ja 4=G) ja alaindeksin pikkunumero nauhan, jonka kohdalta painetaan. Esim. merkinnässä 2₃ painetaan 2. kieli (A-kieli) 3.välistä, jolloin soiva ääni on C.

Rummuille olen kirjoittanut tähän kappaleeseen hieman haastavamman kompin. Komppi on peruskomppi 2, johon on lisätty bassostemman mukainen 2. iskun takapotku bassorummulle. Kokemuksen perusteella sanoisin, että tämä komppi on liian hankala n. 90%:lle bändikarusellioppilaista, mutta se 10%, joka oppii nopeammin saa tästä kompista mukavaa haastetta. Väliosassa kompin voi soittaa komppipeltiin eli ride-symbaaliin, ja väliosan viimeiselle tahdille voi soittaa iskut mukana muun bändin kanssa, tai fillata vapaasti. Kappaleessa voi soveltaa vapaasti myös mitä tahansa muuta peruskomppia tai peruskomppiharjoitusta – helpoimmillaan riittää jälleen bassorummun ja virvelin vuorottelu. Opettaja voi tällöin soittaa hi-hat-rytmiä mukana, jolloin kompista tulee kokonainen.

4 POHDINTA

Bändikarusellin oppimateriaali on syntynyt omaan opetuskokemukseeni pohjautuen itse suunnittelemaani spesifiseen valmentavan opetuksen konseptiin. Uskon kuitenkin, että se voi olla osittain tai kokonaisuutena hyödyllistä materiaalia muillekin vastaavantasoisista opetusta antaville opettajille ja oppilaitoksille. Materiaali on syntynyt hetkittäisten onnistumisten ja lukuisien erehdysten kautta, joten toivon, että tämän opinnäytetyön pedagoginen ajatusmaailma on hyödyttänyt niitäkin, joille varsinainen oppimateriaali ei ole sellaisenaan käyttökelpoinen.

Bändikarusellin opetusmuoto on kehittynyt vuosien varrella, ja olen siihen tällä hetkellä tyytyväinen. Soittotunnit ennen bändiperiodia ovat toimineet hyvin, samoin ryhmän koko (4 lasta/bändi). Bändituntien opettaminen sujuu yksinkin, mutta välillä minulla on ollut mukana opettajaharjoittelija, joka on ollut suurena apuna erityisesti käytännön järjestelyissä (alkuvalmistelut, soittimien viritykset) ja apukorvina kappaleita soittaessa. Bänditunteja nopeuttaa ja sujuvoittaa, jos opettajan ei tarvitse keskittyä kuin kahteen oppilaaseen yhtä aikaa. Tällöin oppilaat saavat myös enemmän henkilökohtaista ohjausta tunnin aikana. Loppukonsetti on ollut tärkeä päämäärä bändikarusellissa, ja selkeä motivaattori kappaleiden opettelulle.

Olen erittäin tyytyväinen siihen, että olen saanut luotua mielestäni oikeasti käyttökelpoisen ja oman opetustyöni laatua parantavan oppimateriaalin, jota voin hyvällä mielellä käyttää viikottaisessa opetustyössäni. Materiaaliin tiivistyvät omat pedagogiset ajatukseni:

- Soittamaan oppii soittamalla, ja oikeanlaisilla pedagogisilla ratkaisuilla kuka tahansa oppii soittamaan

- Onnistumisen elämykset syntyvät tavoitteiden saavuttamisesta, ja opettajan tehtävänä on antaa oppilaalle sopivia tavoitteita – tässä avainasemassa on joustava oppimateriaali, joka mukautuu oppilaan taitotasoon
- Mielenkiintoinen materiaali ja yhdessä tekeminen ovat avainasemassa motivaation kehittämisessä
- Teknisesti helppojen kappaleiden ei tarvitse aina kuulostaa sellaisilta – pienellä mietinnällä saa aikaan hyvänkuuloista bändimateriaalia, joka on aloittelijoiden helposti soitettavissa
- Riittävän varhainen valmentaminen kotiharjoitteluun tukee rutiinin muodostumista, edistää oppimista ja tätä kautta ylläpitää motivaatiota
- Improvisaatioharjoitusten varhainen istuttaminen soitonopiskeluun kehittää lapsen kykyä luovaan itseilmaisuun, parantaa soittimen tuntemusta ja vapauttaa soittamaan omalla tyyllillä

Oppimateriaalia aion vielä jatkokehittää. Oppilaiden kotiharjoittelua hyödyttäisi merkittävästi, jos bändikarusellikappaleista olisi harjoitusäänitteet, joiden kanssa kappaleita voisi harjoitella ”osana bändiä”. Koska osaa kappaleista ei ole soitettu sellaisenaan bändikarusellissa vielä lainkaan, voi olla, että kehittelen kappaleita vielä edelleen kokemusten perusteella. Olisi hienoa myös luoda mobiilivellus, josta löytyisi harjoitteita ja materiaalia bändikarusellia varten.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

HAAPASALO-HALME, Sanna, 2011. Musapajasta musiikin perusteisiin. Teoslähtöistä ja kokemuksellista oppimista musiikkivalmennusryhmässä syksyllä 2010. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö (YAMK). Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

KUOPION KONSERVATORION HAKIJAMÄÄRÄT 2019-02-18 – 2019-02-20. [Sähköpostikeskustelu hallintopäällikkö Jussi Luomasen kanssa.] Saatavissa: Kuopio: Anna Elina Lehikoisen kokoelmat.

LEHTELÄ, Ritva, SAARI, Anja ja SARMANTO-NEUVONEN, Eeva, 1996. Suomalainen Pianokoulu 1. Helsinki: WSOY.

TALONEN-ELKOMAA, Terhi, ELKOMAA, Kalle ja ORPANA, Pauliina, 2015. Kvinttikoiran pianokirja. Tampere: Länsi-Tampereen musiikkiopisto.

LIITE 1: BÄNDIKARUSELLIN VUOSISUUNNITELMA

Bändikaruselli

Kitara

- 1 Sähkökitaran osat, miten kitaraa pidellään, vahvistin, plektra ja vapaat kielet
- 2 Rytmikortit ja vapaat kielet; Mun eka blues
- 3 Vapaat kielet, Mun eka blues, Hiksissä treeneissä
- 4 Hiksissä treeneissä, Karuselli-Rock
- 5 Frontside Ollie

Basso

- 1 Basson osat, soittoasento, vapaat kielet, rytmikortit
- 2 Vapaat kielet, mun eka blues
- 3 Mun eka blues, Hiksissä treeneissä
- 4 Hiksissä treeneissä, Karuselli-rock
- 5 Frontside Ollie

Rummut

- 1 Rumpujen osat, rumpukapulat; ti-ti ja taa-rytmi; vuorottelevat jalka ja käsi
- 2 Boorn-boorn-kah -komppi, peruskompin alkeita (mun eka blues),
- 3 Peruskomppi (neljäosa- ja kaksiosahätsu); Hiksissä treeneissä
- 4 Karuselli-Rock
- 5 Karuselli-Rock, Frontside Ollie

Piano

- 1 Soittoasento, satu meni saunaan, Hiksissä treeneissä; improvisoimista mustilla koskettimilla
- 2 Hiksissä treeneissä, Mun eka blues
- 3 Hiksissä treeneissä, Mun eka blues, Karuselli-rock
- 4 Mun eka blues, Karuselli-Rock, Frontside Ollie
- 5 Karuselli-Rock, Frontside Ollie

Koko bändillä

- 1 Miten bänditreeneissä ollaan; Hiksissä treeneissä; soitetaan omia rytmejä; läksynä keksiä bändille nimi
- 2 Hiksissä treeneissä; mun eka blues; rytmittehtäviä
- 3 Hiksissä treeneissä; mun eka blues; karuselli-rock
- 4 PIRAATTUENGI
- 5 Karuselli-Rock
- 6 Frontside Ollie
- 7 Karuselli-Rock, Frontside Ollie
- 8 Kaikkia biisejä
- 9 KENRAALIHARJOITUS
- 10 KONSERTTI

PARI	Syke 1	Syke 2	Syke 3	Syke 4
1A: Anni & Pekka	Basso	Rummut	Kitara	Piano
1B: Silo & Jenna	Piano	Basso	Rummut	Kitara
2A: Jesse & Maija	Kitara	Piano	Basso	Rummut
2B: Ilha & Lassi	Rummut	Kitara	Piano	Basso

SYKLI 1:	vkot	36-40
SYKLI 2:	vkot	41, 43-46
SYKLI 3:	vkot	47-51
SYKLI 4:	vkot	2-6
BÄNDI:	vkot	7-9, 11-17

LIITE 2: MUN EKA BLUES (PARTITUURI)

MUN EKA BLUES

Elina Lehtikoinen

5

KITARA
T A B 0 2 3 2 0 0 0 2 3 2 0

PIANO
LAU - LU JON - KA KUU - LET ON - KIN AI - VAN UUS.

BASSO

RUMMUT

Copyright © EL18

2

9

KITARA
T A B 2 2 0 0 2 2 3 3 0 2 3 2 0

PIANO
YK - SI KAK - SI KOL - ME NEL - JÄ ON MUN E - KA BLUES.

BASSO

RUMMUT

LIITE 3: KARUSELLI-ROCK (PARTITUURI)

KARUSELLI-ROCK

Elina Lehikoinen

KITARA

0 0 3 0 3 5 0 0 0 3 0 3 5 0

Kaik-ki ha-luu op - pi - a Ka - ru - sel - li - rock - i - a!

Huom käden asema: oikea peukalo / vasen pikkurilli a-sävelellä

Pno.

5 kah 5 5 kah boom boom boom

BASSO

basso voi soittaa myös kitaran stemmaa

RUMMUT

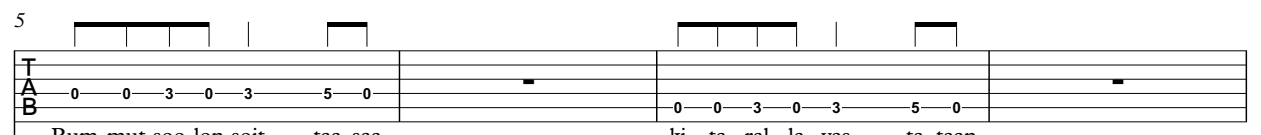

boom kah boom boom kah

2

Copyright © EL'19

KITARA

0 0 3 0 3 5 0 0 0 3 0 3 5 0

Rum-mut soo-lon soit - taa saa, ki - ta - ral - la vas - ta-taan.

Pno.

2 4 2 2 4 5 5 5 1 tähän tahtiin voi myös fillata

BASSO

tähän tahtiin voi myös fillata

RUMMUT

tähän tahtiin voi myös fillata

9

KITARA

T
A
B

2 2 2 2 2 | 0 0 0 0 0 | 0 0 3 0 3 5 0 | 0 0 0 0 0

Kos-ket-ti-met soi, bas-so ta-ri-noi: Ka-ru-sel-li-rock - i - a!

Pno.

5 5 5 5 5 5 | 4 4 4 4 4 4 | 5 5 5 5 5 | 5 5 5 5 5

1 1 1 1 1 | 2 2 2 2 2 | 5 5 5 5 5 | 5 5 5 5 5

BASSO

RUMMUT

rummut vaihtoehto 2

LIITE 4: PIRAATTIJENGI (PARTITUURI)

PIRAATTIJENGI

Elina Lehikoinen

KITARA

BASSO

RUMMUT

tau-ko

7

KITARA

PIANO

BASSO

RUMMUT

2 2 2 4 2 4 2 1
KEL - LO KUN LYÖ KAKS' - TOIS - TA YÖ,

Copyright © EL'17

2

9

KITARA

PIANO

BASSO

RUMMUT

2 2 2 4 4 4 3 - 2 1 2 2 2 4 2 2 2 1
PI-RAAT-TI - JEN - GIL - LÄ AL - KAA TYÖ LAI - VA, O - HOI! RYÖS-TÄÄ SEN VOI,

13

KITARA

PIANO

BASSO

RUMMUT

2 2 2 4 4 2
KOH - TA JO LAU - - LU SOI!

LIITE 5: UU-WAA-LAL-LAA (PARTITUURI)

UU-WAA-LAL-LAA

Elina Lehtikainen

KITARA G C Em C kertaus!

PIANO 2 3 5 5 3 2 1 1 3 3 5 5 3 2 3 kertaus!

UU-WAA-LAL- LAA, UU-WAA-LAL- LAA, KA- RU SEL - LI PYÖ - RII TAAS...
 UU-WAA-LAL- LAA, UU-WAA-LAL- LAA, KAIK-KI MU-KAAN LAU - LA- MAAN!...

BASSO G C E C
 1₃ 2₃ 1₀ 2₃

RUMMUT Peruskomppi 2 kertaus!

KITARA 5 Am Am Am taputa kielä kämmenellä

PIANO 1 2 3 3 1 2 3 3 1 2 3 3 2 2 2 2

YH-DES-SÄ VAAN ON HAUS-KEM- PAA... NYT LAS-KE- TAAN: YY KAA KOO NEE!

BASSO A D
 2₀ 3₀

RUMMUT Peruskomppi 2 komppipeltiin tai vapaa filli

Copyright © EL'19

2

KITARA 9 G C Em C

PIANO 2 3 5 5 3 2 1 1 3 3 5 5 3 2 3

UU-WAA-LAL - LAA, UU-WAA-LAL- LAA, KA- RU- SEL- LI PYÖ - RII TAAS...

BASSO G C E C
 1₃ 2₃ 1₀ 2₃

RUMMUT Peruskomppi 2

KITARA 13 G C Em G

PIANO 2 3 5 5 3 2 1 1 3 3 5 5 3 2 5

UU-WAA-LAL- LAA, UU-WAA-LAL- LAA, YH-DES-SÄ ON HAUS - KEM - PAA!

BASSO G C E G
 1₃ 2₃ 1₀ 1₃

RUMMUT